

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 125/2018-26

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 20. júna 2018 v senáte zloženom z predsedu Rudolfa Tkáčika, zo sudkyne Jany Baricovej a sudcu Mojмира Mamojku vo veci sťažnosti [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej advokátom JUDr. Jánom Fečkom, advokátska kancelária, Mäsiarska 61, Košice, ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 1 Co 74/2016 z 23. novembra 2016, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 1 Co 74/2016 z 23. novembra 2016 **p o r u š e n é b o l i .**

2. Rozsudok Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 1 Co 74/2016 z 23. novembra 2016 **z r u š u j e** a vec v r a c i a Krajskému súdu v Košiciach na ďalšie konanie.

3. Krajský súd v Košiciach je **p o v i n n ý** uhradiť [REDACTED] trovy konania v sume 374,81 € (slovom tristosedemdesiatštyri eur a osemdesiatjeden centov) na účet

jej právneho zástupcu JUDr. Jána Fečka, advokátska kancelária, Mäsiarska 59, Košice, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 16. marca 2017 doručená sťažnosť [REDACTED] (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 1 Co 74/2016 z 23. novembra 2016 (ďalej len „napadnutý rozsudok“).

2. Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka bola žalobkyňou v konaní vedenom Okresným súdom Košice II (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 36 C 284/2012, ktorého predmetom bolo zaplatenie sumy 615,57 € s príslušenstvom z titulu nároku na odmenu za poskytnuté právne služby, ktoré žalovanému poskytol jej právny predchodca ako advokát. Okresný súd v uvedenej veci rozsudkom z 20. októbra 2015 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) návrh sťažovateľky zamietol z dôvodu premlčania nároku. Sťažovateľka podala proti rozsudku súdu prvej inštancie odvolanie, o ktorom krajský súd rozhodol napadnutým rozsudkom tak, že rozhodnutie súdu prvej inštancie potvrdil.

3. Sťažovateľka v sťažnosti namietala, že došlo k porušeniu jej označených práv napadnutým rozsudkom krajského súdu, pričom argumentovala tým, že tento nárok nebol premlčaný tak, ako ho posúdil súd prvej inštancie, pretože odmena sa stala zročnou až smrťou advokáta ako poskytovateľa právnej pomoci, teda zánikom právneho vzťahu. Podľa názoru sťažovateľky *„súd rozhodol v rozpore s doterajšou ustálenou judikatúrou a nesprávnym ustálením a výkladom začiatku behu premlčacích lehôt podľa § 100 a § 101*

obč. zákonníka, pričom dospel k nesprávnemu právnemu záveru, a tým k nezákonnému priam protiústavnému rozhodnutiu“.

4. Ústavný súd podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) uznesením č. k. III. ÚS 125/2018-11 z 20. marca 2018 prijal sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie.

5. Následne ústavný súd 18. apríla 2018 vyzval krajský súd, aby sa vyjadril k vecnej stránke sťažnosti, a zaslal dotknutý súdny spis a zaujal stanovisko k možnému upusteniu od ústneho pojednávania vo veci.

6. Krajský súd doručil 14. mája 2018 ústavnému súdu vyjadrenie, v ktorom vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania o sťažnosti. K jej vecnej stránke v podstatnom uviedol:

„Krajskému súdu v Košiciach sú známe rozsudky Najvyššieho súdu Českej republiky z 16. 12. 2009 sp. zn. 33Cdo 1475/2008 a 30. 10. 2012 sp. zn. 33Cdo 4319/2011 (ale aj rozhodnutie Najvyššieho súdu SSR z 21. 11. 1983 sp. zn. 7Cz 26/83 uverejnené vo Výbere rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu SSR publikované pod R 28/1984, na ktoré sa sťažovateľka odvoláva v ústavnej sťažnosti).

Do pozornosti Ústavného súdu SR dávame ale skutkové zistenie súdom prvej inštancie, že vykonaným dokazovaním nebola preukázaná žalobkyňou tvrdená dohodnutá splatnosť odmeny za poskytovanie právnej pomoci až po skončení zastupovania žalovaného.“

7. Vyjadrenie krajského súdu ústavný súd zaslal 21. mája 2018 právnemu zástupcovi sťažovateľky s možnosťou zaujať k nemu stanovisko. Požiadal aj o vyjadrenie k možnému upusteniu od ústneho pojednávania o sťažnosti.

8. Právny zástupca sťažovateľky doručil ústavnému súdu 30. mája 2018 súhlas s upustením od ústneho pojednávania vo veci.

9. Ústavný súd podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát ústavného súdu sťažnosť prerokoval na svojom neverejnom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov.

II.

10. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

11. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.

12. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

13. Ústavný súd vo vzťahu k čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07).

14. Vychádzajúc z podstaty námietok sťažovateľky, ústavný súd konštatuje, že zásadne nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu,

ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie práva s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/01, III. ÚS 391/09). Ústavný súd nevykladá iné ako ústavné zákony, a preto musí preskúmať len to, či sa tieto zákony nevyložili spôsobom, ktorý je svojvoľný (arbitrárny) alebo ústavne neudržateľný pre zjavné pochybenia alebo omyly v posudzovaní obsahu takýchto právnych úprav (II. ÚS 348/08).

15. Arbitrárnosť a zjavná neodôvodnenosť rozhodnutí všeobecných súdov je najčastejšie daná rozporom súvislostí ich právnych argumentov a skutkových okolností prerokúvaných prípadov s pravidlami formálnej logiky alebo absenciou jasných a zrozumiteľných odpovedí na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04). Uvedené nedostatky pritom musia dosahovať mieru ústavnej relevancie, teda ich intenzita musí byť spôsobilá porušiť niektoré z práv uvedených v čl. 127 ods. 1 ústavy.

16. Zo sťažnosti a zo spisu krajského súdu sp. zn. 1 Co 74/2016 ústavný súd zistil, že krajský súd potvrdil rozsudok okresného súdu, ktorým okresný súd žalobu sťažovateľky zamietol. V odôvodnení svojho napadnutého rozsudku sa krajský súd stotožnil s názorom súdu prvej inštancie, ktorý nárok sťažovateľky považoval za premlčaný. Sťažovateľka žalobou uplatnila nárok na odmenu za poskytovanie právnych služieb. Vo veci konajúce súdy dospeli k záveru, že nárok sa vo vzťahu ku každému jednotlivému úkonu právnej služby začal premlčovať deň po vykonaní úkonu právnej pomoci, pretože splatnosť odmeny nastala nasledujúci deň po vykonaní každého úkonu. Zároveň okresný súd konštatoval, že z vykonaného dokazovania vyplynulo, že v konaní nebola preukázaná existencia špeciálnej dohody, na základe ktorej odmena za poskytovanie právnej pomoci mala byť uhradená až po skončení zastupovania žalovaného (s. 4 rozsudku okresného súdu). Krajský súd v odôvodnení svojho rozhodnutia konštatoval rovnaký záver (s. 5 napadnutého rozsudku).

17. Práve tento záver krajského súdu sťažovateľka považovala v okolnostiach prípadu za arbitrárny, porušujúci jej základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Počas celého konania totiž tvrdila a poukazovala na obsah príkaznej zmluvy, resp. plnej moci, kde predmetom príkazu bolo zastupovanie žalovaného v konaní až do právoplatného ukončenia veci, a nie vykonanie jednotlivých úkonov právnej služby.

18. Práve sťažovateľkou namietané skutočnosti podľa názoru ústavného súdu krajský súd nedostatočne vyhodnotil.

19. Podľa názoru ústavného súdu právny záver okresného súdu, ako aj krajského súdu, že žalobou uplatnený nárok je premlčaný, možno považovať za arbitrárny v rozpore s rozhodnými skutočnosťami, ktoré v priebehu konania vyšli najavo.

20. Z obsahu napadnutého rozsudku totiž možno identifikovať rozhodné skutočnosti pre posúdenie začiatku premlčacej doby. Právo, čo sa týka základu, sporné nebolo, príkazná zmluva bola uzavretá na dobu neurčitú, predmetom príkazu bolo poskytovanie právnych služieb do právoplatného ukončenia veci a dohoda o splatnosti odmeny v konaní nebola preukázaná.

21. Za daných okolností ústavný súd konštatuje, že v danom prípade bolo potrebné identifikovať a aplikovať právne predpisy, ktoré sa na vec vzťahujú. Vo veci konajúce súdy zhodne konštatovali, že bolo potrebné pre určenie splatnosti pohľadávky – odmeny za poskytnutie právnych služieb okrem iného aplikovať všeobecný predpis, ktorým v okolnostiach prípadu je zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“), konkrétne ustanovenia o príkaznej zmluve a ustanovenia o premlčaní.

22. Pri posudzovaní uplatneného nároku vo veci konajúce súdy bez ďalšieho zjednodušene dospeli k záveru, keďže nebola preukázaná dohoda o splatnosti odmeny za poskytovanie právnych služieb tak, ako to tvrdila sťažovateľka, splatnosť odmeny nastala

po vykonaní každého jednotlivého úkonu právnej služby samostatne bezprostredne po jeho vykonaní. S takýmto právnym názorom sa ústavný súd v okolnostiach posudzovaného prípadu nevie stotožniť a považuje ho za arbitrárny výklad v rozpore s relevantnými ustanoveniami Občianskeho zákonníka.

23. Totiž, ak neexistuje dohoda o splatnosti pohľadávky, je potrebné konštatovať, že právo sa premlčí po uplynutí premlčacej doby, ktorá je trojročná a plynie odo dňa, keď sa právo mohlo vykonať po prvý raz, pokiaľ v konkrétnych prípadoch nie je stanovené inak (pozri § 101 Občianskeho zákonníka).

24. Keďže zmluvný záväzok poskytovať právne služby možno považovať za základ záväzkovo právneho vzťahu, na ktorý dopadajú ustanovenia Občianskeho zákonníka o príkaznej zmluve, je v prvom rade potrebné ustáliť, čo je predmetom príkazu, pre určenie splatnosti odmeny za poskytovanie právnych služieb. Ak predmetom príkazu je právne zastupovanie strany v súdnom konaní do právoplatného skončenia veci, čiže nejde o vykonanie konkrétnych úkonov právnej služby ani o postupné plnenie príkazu, ale záväzok poskytovať právnu pomoc v súdnom konaní do jeho právoplatného skončenia, potom právny záver vo veci konajúceho súdu, že za danej situácie každý jednotlivý úkon právnej služby sa premlčuje samostatne, možno považovať za arbitrárny v rozpore s rozhodnými skutočnosťami pre právne posúdenie veci a tiež s § 101 Občianskeho zákonníka, pretože začiatok premlčacej doby vychádzajúc z predmetu príkazu možno viazať na okamih splnenia alebo vykonania príkazu, resp. zániku príkaznej zmluvy aplikujúc primerane ustanovenia o zániku plnomocenstva podľa 731 Občianskeho zákonníka alebo odvolaním príkazu podľa § 732 Občianskeho zákonníka. Keďže v okolnostiach posudzovanej veci došlo k zániku príkaznej zmluvy smrťou príkazníka (advokáta) ešte pred právoplatným skončením súdneho konania, začiatok plynutia premlčacej doby nebol krajským súdom určený správne, pretože odmena sa stala v dôsledku absencie inej dohody splatnou až po zániku príkaznej zmluvy.

25. Aj v konaní o sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd uplatňuje zásadu prednosti ústavne konformného výkladu,

v rámci ktorej uprednostní ten výklad právnej normy, ako aj súvisiacich právnych noriem, ktorý zabezpečí plnohodnotnú, respektíve plnohodnotnejšiu realizáciu ústavou garantovaných práv (IV. ÚS 96/06, II. ÚS 148/06).

26. Výklad relevantných právnych noriem nemôže byť taký formalistický, aby sa ním v konečnom dôsledku nielen zmaril účel súdnej ochrany, ale aj zabránilo v prístupe k súdnej ochrane z dôvodov, ktoré nemožno v právnom štáte v žiadnom prípade pričítať strane konania, ktorý sa tejto ochrany domáha.

27. Úlohou všeobecných súdov nie je len vyhľadávať abstraktné pokyny zakotvené v právnej úprave, ale hľadať ich uplatnenie v konkrétnych prípadoch tak, aby rozhodnutia všeobecných súdov odrážali pravý zmysel nachádzania spravodlivosti.

28. Všeobecný súd poskytujúci ochranu strane konania je povinný poskytnúť jej ju v požadovanej kvalite, ktorej zodpovedá odôvodnenie rozhodnutia reflektujúce na všetky zásadné otázky. Ide pritom o tie otázky, ktoré majú pre vec zásadný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných účastníkmi konania (napr. rozhodnutia ESLP vo veci Georgiadis c. Grécko z 29. 5. 1997 a vo veci Higgins c. Francúzsko z 19. 2. 1998).

29. Všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam. Preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (napr. II. ÚS 44/03, III. ÚS 209/04, I. ÚS 117/05).

30. Z uvedenej citácie vyplýva, že krajský súd sa pri rozhodovaní danej veci neriadil týmito zásadami právneho štátu.

31. Právo na spravodlivý proces vyžaduje, aby rozhodnutia súdu boli zdôvodnené a presvedčivé. Výrok súdu je koncentrovaným vyjadrením jeho záverov vykonaných v priebehu celého konania. Takýto postup vyplýva z potreby transparentnosti vysluhovania spravodlivosti, ktorá je nevyhnutnou súčasťou každého justičného aktu (III. ÚS 311/07).

32. Krajský súd podľa názoru ústavného súdu dostatočne nereflektoval na zásadné a podstatné argumenty sťažovateľky ohľadom predmetu príkazu, ako aj na aplikovateľnú judikatúru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a ustálenú judikatúru Najvyššieho súdu Českej republiky, ktorá vzhľadom na absenciu podstatných rozdielov v právnej úprave je aplikovateľná aj vo veci sťažovateľky, a v neposlednom rade nereflektoval ani na rozhodnutie ústavného súdu vo veci sp. zn. III. ÚS 339/2010 z 18. januára 2011, na ktoré sťažovateľka v konaní poukazovala, a uprednostnil formalizmus rozhodovania, ktorý povýšil nad zmysel súdnej ochrany, v rámci ktorej sa sťažovateľka domáhala spravodlivosti, čo priamo súvisí s poskytovaním súdnej ochrany, a čo teda malo za následok porušenie jej základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku rozhodnutia).

33. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s ustanovením § 56 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie.

34. Vzhľadom na to, že ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozsudkom krajského súdu, bolo pre dovŕšenie ochrany porušených práv potrebné využiť aj právomoc podľa čl. 127 ods. 2 ústavy, resp. podľa § 56 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde, a preto zrušil napadnutý rozsudok krajského súdu (bod 2 výroku rozhodnutia).

35. V ďalšom postupe je krajský súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto rozhodnutí (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde). Krajský súd je tiež viazaný rozhodnutím o vrátení veci na ďalšie konanie, ktoré je vykonateľné jeho doručením (§ 56 ods. 7 zákona o ústavnom súde).

III.

36. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

37. Ústavný súd rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom. Právny zástupca sťažovateľky si uplatnil trovy konania, ktoré však nevyčíslil.

38. Ústavný súd priznal sťažovateľke trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom pozostávajúce z odmeny advokáta, a vychádzal pritom z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Podľa § 11 ods. 3 v spojení s § 1 ods. 3 vyhlášky je odmena advokáta (základná tarifa) v konaní pred ústavným súdom za jeden úkon právnej služby 1/6 z výpočtového základu.

39. Základom pre výpočet náhrady za úkon právnej služby je v danom prípade priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2016 v sume 884 €. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde) náhradu trov konania za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2017 (príprava a prevzatie veci a písomné vyhotovenie sťažnosti) po 147,33 €. Ďalej má právny zástupca sťažovateľky aj nárok na náhradu režijného paušálu za dva úkony právnej služby podľa vyhlášky vykonané v roku 2017 po 8,84 €. Keďže právny zástupca sťažovateľky je zároveň platiteľom dane z pridanej hodnoty, odmena a náhrady sa zvyšujú podľa § 18 ods. 3 vyhlášky o daň z pridanej hodnoty.

40. Ústavný súd tak priznal sťažovateľke náhradu trov konania v celkovej sume 374,81 €. Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je krajský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 255 ods. 1 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia (bod 3 výroku tohto rozhodnutia).

41. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. júna 2018